

Asia: VN/2160/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi oppivelvollisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Kysymykset lausunnon antajille

Millaisia huomioita teillä on oppivelvollisuuslakiin liittyvistä muutosehdotuksista?

Turun kaupunki kiittää mahdollisuudesta lausua oppivelvollisuuslain

muuttamisesta ja siihen liittyvistä laeista. Oppivelvollisuuslakiin ehdotetut muutokset ovat pääosin kannatettavia, mutta vaativat osittain täsmennyksiä, jotta ne toimivat käytännön työssä.

Nuorten työpajatoiminta

Voimassa olevassa laissa ei ole säädetty siitä, että oppivelvollisuutta voi

suorittaa nuorisolaissa (1285/2016) tarkoitetussa nuorten työpajatoiminnassa. Vaikka asiasta ei ole säädetty, oppivelvollinen voi suorittaa opintoja nuorten työpajatoiminnassa jo nykyisinkin silloin, kun oppivelvollinen on jonkin koulutuksen järjestäjän opiskelijana, ja käytännössä näin myös tapahtuu. Tämä on ensisijainen tapa hyödyntää nuorten työpajatoimintaa. Työpajat voivat toimia koulutuksen suorittamisen oppimisympäristönä. Oppivelvollisuuteen kuuluvaa koulutusta voi suorittaa nuorten työpajatoiminnassa, jos asiasta on sovittu koulutuksen järjestäjän, oppivelvollisen ja työpajan kesken. Turun kaupunki pitää hyvänä, että oppivelvollisuuslakia selkiytetään säännöksellä asiasta.

Oppivelvollisuuden suorittaminen nuorten työpajalla olisi mahdollisuus, ei pakollinen oppivelvollisuuden suorittamistapa. Oppivelvollisuuden suorittaminen työpajalla olisi vaihtoehto sille, että oppivelvollinen ei olisi kiinnittynyt mihinkään. Oppivelvollisuutta olisi nuorten työpajalla mahdollista suorittaa sen kahden kuukauden aikana, jolloin oppivelvollinen ei olisi minkään koulutuksen järjestäjän opiskelijana, kun asuinkunnalla on häntä koskeva ohjaus- ja valvontavastuu mutta ennen kuin hänet tulee osoittaa

koulutukseen oppivelvollisuuslain 15 §:n mukaisesti. Kahden kuukauden määräaika tulee näin ollen oppivelvollisuuslaista.

Oppivelvollisuuslain 4 ja 5 §:iin lisättäisiin mahdollisuus suorittaa

oppivelvollisuutta nuorisolaissa tarkoitetussa työpajatoiminnassa. Tämä

vaikuttaisi käytännössä asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuuseen.

Asuinkunta voisi heti, kun se saa tiedon vailla opiskelupaikkaa olevasta

oppivelvollisesta, ohjata hänet työpajatoimintaan. Oppivelvollisuuslain 14 §:ssä säädetään jo nykyään, että asuinkunnan tehtävänä on ohjata

oppivelvollista hakeutumaan 4 §:ssä tarkoitettuun hänelle soveltuvaan

koulutukseen ja tarvittaessa muiden tarkoituksenmukaisten palveluiden piiriin. Näin ollen ei muutettaisi asuinkunnan jo voimassa olevia lakisääteisiä velvoitteita.

Turun kaupunki pitää lakiesitystä kannatettavana, mutta jäämme pohtimaan, miten tämä hoidetaan tarkoituksenmukaisesti käytännössä. Työpajatoiminnan paikkamäärät ja resurssit tulee olla riittävät koko lukuvuoden ajan. Onko myös vaativan erityisen tuen oppivelvolliset työpajatoiminnan piirissä? Onko realistista, että hyvinvointialue järjestää työpajalle tarvittavan määrän henkilöstöä avustamaan vaativan erityisen tuen oppivelvollisia? Lakiluonnos

mahdollista työpajatoiminnan kaikille oppivelvollisille, joilla ei ole

opiskelupaikkaa. Onko siis työpajatoiminta mahdollinen myös vaativan

erityisen tuen oppivelvollisille? Käytännössä esim. henkilökohtaisen avustajan saaminen vaativan erityisen tuen oppivelvolliselle voi kestää useamman kuukauden. Turun kaupunki ehdottaa, että työpajatoiminnan rinnalla vaativan erityisen tuen oppivelvolliselle, joilla ei ole opiskelupaikkaa, myös hyvinvointialueen järjestämä päivätoiminta voisi olla mahdollinen oppimisympäristö suorittaa oppivelvollisuutta.

Oppivelvollisuuden keskeyttäminen tilapäisen ulkomailla oleskelun

ajaksi

Turun kaupunki pitää kannatettavana lakiesitystä, joka täsmentää

oppivelvollisuuden keskeyttämistä tilapäisen ulkomailla oleskelun ajaksi.

Käytännön soveltamisessa on osoittautunut haasteelliseksi

oppivelvollisuuslain 7 §:n 1 momentin 3 kohta, jonka mukaan oppivelvollisella on oikeus keskeyttää oppivelvollisuuden suorittaminen määräajaksi vähintään kuukauden kestävän tilapäisen ulkomailla oleskelun ajaksi, jos oppivelvollinen osallistuu oppivelvollisuuden suorittamista vastaavaan koulutukseen ulkomailla tai hänen muutoin voidaan katsoa suorittavan oppivelvollisuutta ulkomailla oleskelun aikana. Lainkohtaa on tarvetta täsmentää, sillä se ei ole

selkeä, vaan jättää soveltajalle tulkinnanvaraa.

Asuinkunnan velvollisuus osoittaa opiskelupaikka TUVA- tai TELMA

koulutukseen

Oppivelvollisuuslain 15 §:ssä säädetään asuinkunnan velvollisuudesta

opiskelupaikan osoittamiseen. Asuinkunnan tehtävänä on kahden kuukauden kuluttua ohjaus- ja valvontavastuun alkamisesta osoittaa oppivelvolliselle opiskelupaikka tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa, jos oppivelvollinen ei ole aloittanut 4 §:ssä tarkoitettussa koulutuksessa. Jos oppivelvollisella arvioidaan olevan tarve saada vaativaa erityistä tukea, hänelle tulee osoittaa opiskelupaikka sellaisen koulutuksen järjestäjän koulutuksessa, jonka järjestämisluvassa määrätään velvollisuudesta järjestää koulutusta vaativaan erityiseen tukeen oikeutetuille opiskelijoille. Opiskelupaikka voidaan osoittaa

myös asuinkunnan järjestämässä tutkintokoulutukseen valmentavassa

koulutuksessa. Vaativaan erityiseen tukeen oikeutetulle järjestettävässä

koulutuksessa oppivelvolliselle voidaan oppivelvollisen taikka hänen

huoltajansa tai muun laillisen edustajansa suostumuksella osoittaa

opiskelupaikka jo ennen 1 momentissa säädetyn määräajan päättymistä.

Turun kaupunki kannattaa esitystä, jonka mukaan: ”Oppivelvollisuuslain 14 §:ään tulisi lisätä säännös asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuun

jatkumisesta siitä huolimatta, että oppivelvollinen suorittaa oppivelvollisuutta nuorten työpajatoiminnassa ehdotetussa oppivelvollisuuslain 5 §:n 4 momentissa tarkoitettulla tavalla. Myös oppivelvollisuuslain 15 §:ssä säädetty osoittamisvelvollisuus koskisi asuinkuntaa näissäkin tilanteissa, sillä se liittyy

asuinkunnan ohjaus- ja valvontavastuuseen.”

Asuinkunnalle oikeus osoittaa opiskelupaikka tarvittaessa myös

aikuisten perusopetukseen

Turun kaupunki esittää lisäystä asuinkunnan oikeuteen osoittaa opiskelupaikka TUVA- ja TELMA-koulutusten rinnalle myös tarvittaessa

oikeus osoittaa opiskelupaikka aikuisten perusopetukseen. Yhä useammalla oppivelvollisella ei ole lasten perusopetus valmiina, kun hän täyttää 17 vuotta. Jos perusopetus ei ole silloin valmis, oppivelvollinen voidaan katsoa lasten perusopetuksesta eronneeksi ja siirtää VALPAS-ilmoituksella asuinkunnalle. Jos oppivelvollinen on ilman opiskelupaikkaa, oppivelvolliselle asuinkunta osoittaa opiskelupaikan joko TUVA- tai TELMA-koulutuksesta. Asuinkunnalla

ei ole mahdollisuutta osoittaa opiskelupaikkaa aikuisten perusopetuksesta. Opiskelijat osoitetaan asuinkunnan toimesta nivelvaiheen koulutukseen, vaikka tarkoituksenmukaisempi ja kustannustehokkaampi tapa kouluttaa oppivelvollinen olisi aikuisten perusopetus.

Asuinkunnalle tarvitaan mahdollisuus osoittaa opiskelupaikka myös aikuisten perusopetukseen, jos se katsotaan lapsen edun mukaiseksi. Tällä hetkellä Oppivelvollisuuslain 15 § määrittelee, että asuinkunnan tehtävänä on osoittaa opiskelupaikka vain tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen (TUVA) tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaan koulutukseen (TELMA). Tämä ei vastaa kaikkien oppivelvollisten tarpeita – erityisesti niiden, joilla on puutteellinen suomen tai ruotsin kielen taito, tai jotka eivät ole saaneet perusopetusta päätökseen ennen 17 vuoden ikää.

Aikuisten perusopetukseen osoittamisesta tarvittaessa hyötyisivät erityisesti:

1. Maahanmuuttajanuoret ilman riittävää kielitaitoa

Suomeen teini-ikässä muuttavat maahanmuuttajanuoret ovat usein

suorittaneet perusopetusta vastaavan koulutuksen kotimaassaan, mutta eivät vielä hallitse suomen tai ruotsin kieltä riittävällä tasolla jatkaakseen tutkintotavoitteisiin opintoihin. TUVA-koulutus on useimmille liian lyhyt, eikä se tarjoa tarpeeksi tukea kielellisten valmiuksien saavuttamiseen. Aikuisten perusopetus on osoittautunut toimivaksi ja kustannustehokkaaksi vaihtoehdoksi tälle ryhmälle. Se tukee sekä kielen oppimista että opiskelutaitojen kehittymistä. Tällä hetkellä ongelmana on kuitenkin se, että jos aikuisten perusopetuksen ryhmä on esim. täynnä, asuinkunta ei voi velvoittaa koulutuksen järjestäjää järjestämään paikkaa oppivelvolliselle, vaikka se olisi lapsen edun mukaista. Asuinkunta ei voi nykyisen oppivelvollisuuslain puitteissa osoittaa opiskelupaikkaa aikuisten perusopetuksessa.

2. Oppivelvolliset, joilta lasten perusopetus jää kesken

Lisäksi lakiuudistus palvelisi niitä oppivelvollisia, jotka eivät saa perusopetusta päätökseen ennen 17 vuoden ikää. Tällä hetkellä he voivat teknisesti siirtyä aikuisten perusopetukseen, mutta asuinkunnalla ei ole oikeutta osoittaa opiskelupaikkaa sinne. Koulutuksen järjestäjän ei tarvitse ottaa oppivelvollista aikuisten perusopetukseen, sillä sinne ei voi asuinkunta osoittaa opiskelupaikkaa. Tämä vaikeuttaa ohjaus- ja valvontavastuuta ja saattaa johtaa tilanteeseen, jossa oppivelvollinen jää ilman tarkoituksenmukaista jatkopolkua ja tukea.

Oppivelvollisuuslain 15 §:ää tulee muuttaa siten, että asuinkunnalla tulee olla oikeus osoittaa opiskelupaikka myös aikuisten perusopetukseen, silloin kun se vastaa parhaiten oppivelvollisen yksilöllisiä tarpeita. Tämä muutos edistää tasa-arvoisia koulutuspolkuja, ehkäisee syrjäytymistä ja vahvistaa kotoutumista. Se myös parantaa lastensuojelun sijoitettujen lasten asemaa. Kesken lukuvuoden ei ole aina itsestään selvää, että opiskelupaikka löytyy ilman asuinkunnan opiskelupaikan osoituspäätöstä. Lakimuutos myös parantaisi asuinkunnan mahdollisuuksia toteuttaa lakisääteisiä tehtäviään

tarkoituksenmukaisesti ja joustavasti.

Kaikille oppivelvollisuusikäisille pitää löytyä opiskelupaikka. Kun lasten

perusopetus päättyy, siirtymä aikuisten perusopetukseen on turvattava

asuinkunnan oikeudella osoittaa opiskelupaikka aikuisten perusopetuksesta. Oppivelvollinen ei myöskään aina itse ymmärrä omaa parastaan ja silloin asuinkunnan osoittama opiskelupaikkapäätös voi olla ratkaisevaa nuoren syrjäytymiskiirteen katkaisemiseksi. Vuoden mittainen TUVA-koulutus ei yleensä vahvista riittävästi perustaitoja, jos lukemisen ja kirjoittamisen taidoissa sekä matematiikassa on haasteita. Turun kaupungin näkemyksen mukaan muutos oppivelvollisuuslakiin on välttämätön, jotta oppivelvolliset ohjautuvat tarkoituksenmukaisempiin opintoihin. Jos oppivelvollisella ei ole perusopetuksen päättötodistusta, toiselle asteelle hakeudutaan harkinnanvaraisen haun kautta. Aikuisten perusopetuksen päättötodistus mahdollistaa turvatumman pääsyn toisen asteen opintoihin ja myös sinne kiinnittymiseen.

Tämä vaatii myös rahoituksellista tarkastelua niin, että siihen on saatava riittävät resurssit, koska näiden oppivelvollisten ohjaus ja tuki vaatii huomattavasti enemmän aikaa ja osaamista. Nykyinen aikuisten

perusopetuksen rahoitus ei tätä kata.

Millaisia huomioita teillä on tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettuun lakiin liittyvistä muutosehdotuksista?

Opiskelijaksi ottaminen ja valmentavan koulutuksen valintaperusteet

Turun kaupunki pitää lakimuutosta kannatettavana. Säännöksen 2 momentin mukaan opiskelijaksi ottamisessa on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita. Käytännön haasteet ovat myös Turun

kaupungin tiedossa. Oppivelvollisia hakijoita ei aina valita koulutukseen, vaan heidän sijaansa saatetaan valita muita kuin oppivelvollisia hakijoita. Tällöin oppivelvolliset saattavat jäädä ilman koulutuspaikkaa. Oppivelvollisuuslaki ja laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta on laadittu sen vuoksi, että voidaan varmistaa jokaiselle perusopetuksen päättäneelle koulutuspaikka.

Turun kaupunki pitää tärkeänä ehkäistä syrjäytymistä ja varmistaa

yhdenvertaiset mahdollisuudet koulutukseen. On myös tärkeää, että jokainen perusopetuksen päättänyt siirtyisi välittömästi eteenpäin koulutuspolullaan. Asettamalla oppivelvolliset hakijat etusijalle varmistettaisiin, että koko ikäluokka aidosti saisi koulutuspaikan. Oppivelvollisuuslain yksi keskeisimpiä tavoitteita on saada vailla tutkintoa olevien määrät laskemaan tutkintokoulutuksessa ja tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa. Oppivelvollisuusudistuksen tavoitteena oli, että jokainen nuori suorittaisi toisen asteen koulutuksen. Osaamisvaatimusten kasvaessa työllistyminen ja jatko-opintoihin siirtyminen edellyttää nykyisin vähintään toisen asteen tutkinnon suorittamista. Tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annettua lakia olisi tarpeen muuttaa siten, että siinä säädettäisiin oppivelvollisten ensisijaisuudesta opiskelijaksi ottamisessa.

Tutkintokoulutuksen valmentavan koulutuksen perusteiden

selkiyttäminen

Voimassa olevan tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain perusteluissa todetaan, että lähtökohtaisesti koulutuksen järjestäjän tulisi tarjota opiskelijan suoritettavaksi kaikkia koulutuksen perusteiden mukaisia osia (HE 173/2020 vp, s. 203). Näin ollen muutoksella ei muutettaisi nykytilaa eikä siitä myöskään arvioiden mukaan aiheutuisi lisää kustannuksia koulutuksen järjestäjille.

Muutoksella pyritään selkeyttämään olemassa olevan lain perusteluja, jonka mukaan koulutuksen järjestäjän on tarjottava kaikkia koulutuksen osia. Turun kaupunki pitää täsmennystä tervetulleena ja yhdenvertaistaa opiskelijan asemaa suorittaa tosiasiallisesti kaikkia tarvitsemiansa koulutuksen osia perusteissa ilmoitetun enimmäismäärän verran. Tämä mahdollistaisi opiskelijan tosiasiallisen mahdollisuuden osana tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta tutustua lukiokoulutukseen ja/tai ammatilliseen koulutukseen sekä suorittaa omien tavoitteiden, valmiuksien ja kiinnostuksen

mukaan tutkinnon osia sekä pienempiä kokonaisuuksia tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueita, lukio-opintoja ja korottaa perusopetuksen

päättöarvosanoja.

Asuinkunta voi myös osoittaa oppivelvollisen ilman perusopetuksen

päättötodistusta TUVA- tai TELMA-koulutukseen? Vakiintuneen käytännön mukaan osassa valmentavia koulutuksia on mahdollista suorittaa myös aikuisten perusopetuksen oppimäärä

valmiiksi, jos lasten perusopetus on jäänyt kesken. Turun kaupunki pitää nykykäytäntöä epätasa-arvoisena. Tähän asiaan tarvitaan selkeytys oppivelvollisuuslain tasolle.

Tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen järjestyssäännöt

26 §. Perusopetuslain, lukiolain ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain soveltaminen. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että siihen lisättäisiin viittaus järjestyssääntöihin. Koulutuksen järjestämisessä sovellettaisiin, mitä asianomaisen järjestäjän osalta perusopetuslaissa, lukiolaissa tai ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa säädettäisiin opetuksen julkisuudesta, kokeilusta, erityisopetuksen tai erityisen tuen kehittämis-, ohjaus- ja tukitehtävistä, oppilas- ja opiskeluhuollosta, henkilöstöstä, yhteistyöstä opiskelijoiden huoltajien kanssa, oppilas- tai opiskelijakunnasta, järjestyssäännöistä, koulutuksen arvioinnista sekä tietojensaannista ja henkilötietojen salassapidosta ja käsittelystä, jollei laissa toisin säädettäisi. Koulutuksen järjestämisessä sovellettaisiin, mitä asianomaisen koulutuksen järjestäjän osalta kurinpidosta ja siihen liittyvistä menettelyistä säädetään perusopetuslain 36, 36 a, 36 b ja 36 d–36 g §:ssä lukuun ottamatta jälki-istuntoa koskevaa sääntelyä, lukiolain 40–43 ja 45–48 §:ssä ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 80, 85–87, 89–93 ja 115 §:ssä sekä mitä kurinpitotoimien muutoksenhausta säädetään mainituissa laeissa. Turun kaupunki pitää kannatettavana, että järjestyssääntöjä koskevia säännöksiä on tarpeellista soveltaa myös tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa.

Millaisia huomioita teillä on perusopetuslakiin, ammatillisesta koulutuksesta annettuun lakiin ja lukiolakiin liittyvistä muutosehdotuksista?

4 § Oppivelvollisuuden suorittaminen perusopetuksen suorittamisvelvollisuuden jälkeen

Oppivelvollisuutta voi suorittaa myös:

5) perusopetuslain 26 §:n 1 momentissa tarkoitettussa perusopetuksessa, mainitun lain 46 §:n 1 momentissa tarkoitettussa aikuisten perusopetuksessa tai vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa tarkoitettussa koulutuksessa 5 §:n mukaisesti; (8.7.2022/715)

6) nuorisolaissa (1285/2016) tarkoitettussa nuorten työpajatoiminnassa 5 §:n mukaisesti.

Oppivelvollinen voi suorittaa opintoja koulutusmuotoon sopivassa

oppimisympäristössä kuten työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa ja

nuorten työpajatoiminnassa.

Lakimuutosesitys on Turun kaupungin näkemyksen mukaan kannatettava, kunhan käytännön tasolla ratkaistaan myös vaativan erityisen tuen oppivelvollisten työpajatyöskentelyyn liittyvät käytännön järjestelyihin liittyvät asiat. Yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa tulee tiivistää. Onko lainsäädäntö riittävä yhteistyön tekemiselle?

16 § Oikeus maksuttomaan koulutukseen

Edellä 4 §:ssä tarkoitettu koulutus on 17 §:ssä tarkoitetulla tavalla maksutonta sen kalenterivuoden loppuun saakka, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta. Oikeutta maksuttomaan koulutukseen ei kuitenkaan ole, jos opiskelija on suorittanut lukion oppimäärän ja ylioppilastutkinnon taikka ammatillisen tutkinnon taikka niitä vastaavat ulkomaiset opinnot. Jos opiskelija suorittaa samanaikaisesti ammatillista koulutusta ja lukion oppimäärää tai siihen sisältyviä opintoja, oikeus maksuttomaan koulutukseen päättyy, kun opiskelija on suorittanut ammatillisen tutkinnon ja ylioppilastutkinnon, kuitenkin viimeistään sen kalenterivuoden lopussa, jolloin opiskelija täyttää 20 vuotta.

Lakimuutosesitys on Turun kaupungin näkemyksen mukaan kannatettava ja selkiyttää nykyainsäädäntöä.

4 § Oppivelvollisuuden suorittaminen perusopetuksen suorittamisvelvollisuuden jälkeen

6) nuorisolaissa (1285/2016) tarkoitetussa nuorten työpajatoiminnassa 5 §:n mukaisesti. Mitä tässä laissa säädetään koulutuksen järjestäjästä, sovelletaan myös opetuksen järjestäjään ja oppilaitoksen ylläpitäjään, ellei tässä laissa toisin säädetä.

Oppivelvollisen katsotaan suorittavan oppivelvollisuuttaan myös, jos hän opiskelee tässä laissa tarkoitettua koulutusta vastaavassa koulutuksessa Ahvenanmaalla tai ulkomailla.

Oppivelvollinen voi suorittaa opintoja koulutusmuotoon sopivassa oppimisympäristössä kuten työpaikalla järjestettävässä koulutuksessa ja

nuorten työpajatoiminnassa.

Lakimuutosesitys on Turun kaupungin näkemyksen mukaan kannatettava ja selkiyttää nykyainsäädäntöä.

Aikuisten perusopetus ja oppimisen tuki

Turun kaupunki nostaa myös esille huolen aikuisten perusopetuksen tuen riittävydestä. Oppimisen tuki on uudistettu perusopetuksessa ja

lukiokoulutuksessa ja uudistetaan ammatillisessa koulutuksessa 1.8.2026 alkaen. Nyt olisi aika uudistaa myös aikuisten perusopetuksen lainsäädäntö ja turvata opiskelijoiden oppimisen tuki myös aikuisten perusopetuksessa.

Jokela Merja

Turun kaupunki - Kansliapäällikön päätös 4.5.2026 § 79